

Dariusz Skłodowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0009-0002-7722-9922

dariusz.sklodowski@wp.pl

Władza rodzicielska a zarząd majątkiem dziecka w kontekście udziałów spółkowych

Słowa kluczowe: władza rodzicielska, zarząd majątkiem dziecka, udziały spółkowe, zwykły zarząd, sąd opiekuńczy

Streszczenie. Artykuł analizuje granice wykonywania władzy rodzicielskiej w zakresie zarządu majątkiem małoletniego dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem udziałów w spółkach prawa handlowego. Władza rodzicielska obejmuje pieczę nad majątkiem dziecka, realizowaną z należytą starannością zgodnie z art. 95 i 101-105 k.r.o. Zarząd ten podlega ograniczeniom, w tym konieczności uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego na czynności przekraczające zwykły zarząd. Małoletni może nabywać udziały poprzez dziedziczenie, darowiznę, sprzedaż lub zawarcie umowy spółki, lecz ich wykonywanie przez rodziców wymaga zgodności z dobrem dziecka. Czynności takie jak zbycie udziałów czy głosowanie nad uchwałami o podziale zysku wykraczają poza zwykły zarząd i podlegają kontroli sądowej. Artykuł podkreśla fidejucyjny charakter władzy rodzicielskiej, gdzie rodzice działają jako przedstawiciele ustawowi, zobowiązani do ochrony interesów majątkowych dziecka. Wskazuje na konieczność harmonizacji przepisów k.r.o. z k.s.h., uwzględniając ryzyka organizacyjne w spółkach. Proponuje nowelizację k.r.o. w celu wprowadzenia katalogu czynności przekraczających zwykły zarząd oraz mechanizmów konsultacji eksperckich. Podkreśla ewolucję autonomii rodzinnej wobec interwencjonizmu sądowego, z uwzględnieniem aspektów etycznych i ekonomicznych.

Parental authority and management of the child's property in the context of company shares

Keywords: parental authority, child property management, company shares, ordinary management, guardianship court

Summary. The article examines the limits of exercising parental authority in managing the property of a minor child, with a particular focus on shares in limited liability companies. Parental authority encompasses the care of a child's property, carried out with due diligence as per Articles 95 and 101-105 of the Family and Guardianship Code. This management is subject to restrictions, including the requirement to obtain court approval for actions exceeding ordinary management. Minors may acquire shares through inheritance, donation, sale, or company agreements, but their exercise by parents must align with the child's best interests. Actions such as selling shares or voting on profit distribution resolutions exceed ordinary management and are subject to judicial oversight. The article highlights the fiduciary nature of parental authority, where parents act as legal representatives obligated to protect the child's property interests. It underscores the need to harmonize provisions of the Family and Guardianship Code with the Commercial Companies Code, considering organizational risks in companies. It proposes amendments to the Family and Guardianship Code to introduce

a catalog of actions exceeding ordinary management and expert consultation mechanisms. The study emphasizes the evolution of family autonomy in contrast to judicial intervention, incorporating ethical and economic considerations.

Uwagi wstępne

Władza rodzicielska stanowi jedną z fundamentalnych instytucji prawa rodzinnego, obejmującą nie tylko pieczę nad osobą dziecka, lecz także zarząd jego majątkiem. W kontekście dynamicznego rozwoju obrotu gospodarczego, w tym uczestnictwa małoletnich w strukturach spółkowych, powstaje potrzeba analizy granic wykonywania tej władzy, szczególnie w odniesieniu do składników majątkowych o charakterze korporacyjnym, takich jak udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością czy akcje w spółkach akcyjnych. Niniejsze opracowanie koncentruje się na małoletnich dzieciach pozostających pod władzą rodzicielską, albowiem z chwilą osiągnięcia pełnoletności ustaje ona z mocy prawa, co implikuje zmianę reżimu prawnego dysponowania majątkiem (art. 92 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹).

Podstawowym źródłem regulacji jest k.r.o., w którym art. 95 § 1 określa pieczę nad majątkiem dziecka jako element wykonywania władzy rodzicielskiej, art. 101-105 k.r.o. zaś konkretyzują zakres zarządu, wprowadzając obowiązek należytej staranności oraz ograniczenia w postaci zezwolenia sądu opiekuńczego na czynności przekraczające zwykły zarząd.

Instytucja zarządu majątkiem dziecka rodzi pytania o naturę władzy rodzicielskiej jako formy quasi-opieki, gdzie rodzice odgrywają rolę fiducjariuszy zobowiązanych do działania w najlepszym interesie beneficjenta – dziecka. Zagadnienie to zyskuje na znaczeniu w erze globalizacji kapitału, gdzie udziały w spółkach mogą generować nie tylko zyski, lecz także ryzyka transgraniczne, co skłania do oceny adekwatności obecnych klauzul generalnych w k.r.o. do złożoności współczesnych struktur własnościowych.

Ponadto interesujące wydaje się rozważenie, w jakim stopniu prawo do zarządu majątkiem dziecka odzwierciedla ewolucję koncepcji autonomii rodzinnej w prawie prywatnym, kontrastując z interwencjonizmem państwowym poprzez sąd opiekuńczy. Wydaje się, że warto rozważyć, czy granice ingerencji rodziców powinny być determinowane wyłącznie kryteriami ekonomicznymi, czy też uwzględniać szersze aspekty etyczne, takie jak zrównoważony rozwój majątku w kontekście odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw. Te założenia teoretyczne podkreślają potrzebę interdyscyplinarnego podejścia, integrującego elementy prawa handlo-

¹ Ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 897, dalej: k.r.o.

wego z teorią rodziny, co może prowadzić do redefinicji pojęcia „dobra dziecka”² w sferze majątkowej.

Rozważania zostaną oparte wyłącznie na konstrukcji prawnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Uzasadnieniem tak przyjętego zawężenia jest to, iż problematyka związana z realizacją praw udziałowych przez rodziców w ramach sprawowania zarządu majątkiem dziecka małoletniego w spółce z o.o. w znacznym stopniu pokrywa się z kwestiami dotyczącymi wykonywania praw wynikających z posiadania akcji. Takie ujęcie pozwala tym samym uniknąć powtarzania zbliżonych argumentów. Jednocześnie należy podkreślić, że refleksje odnoszące się do spółki kapitałowej w dużej mierze mogą znaleźć zastosowanie również w odniesieniu do spółek osobowych, które z tego względu nie będą odrębnie omawiane.

Prawo do zarządu majątkiem dziecka

Wydaje się, że w pierwszej kolejności warto omówić zakres władzy rodzicielskiej w kontekście prawa do zarządu majątkiem dziecka. Podstawowym przepisem, który określa zakres władzy rodzicielskiej, w tym wyszczególnia pieczę nad majątkiem dziecka jako element wykonywania tejże władzy, jest art. 95 k.r.o. W odniesieniu do zarządu majątkiem dziecka wspomniany przepis jedynie zaznacza, iż wykonywanie pieczy mieści się w granicach instytucji władzy rodzicielskiej. Natomiast skonkretyzowanie tego prawa nastąpiło w art. 101-105 k.r.o.

Warto zwrócić uwagę na rozróżnienie pojęć użytych przez ustawodawcę. W art. 95 § 1 k.r.o. w ramach instytucji władzy rodzicielskiej przyznano rodzicom prawo do wykonywania „pieczy nad majątkiem dziecka”, natomiast wspomniane wyżej art. 101-105 k.r.o. traktują już o „zarządzie majątkiem dziecka”. Wydaje się, iż owe rozróżnienie należy rozumieć w ten sposób, że pojęcie „pieczy” wskazuje na wyjątkowy charakter zarządu majątkiem dziecka, którego funkcją jest nie tylko realizacja celów o charakterze ekonomicznym – polegających na powiększaniu substancji majątkowej bądź utrzymaniu jej w stanie nie pogorszonej – lecz przede wszystkim ochrona dobra dziecka oraz interesów rodziny, w której proces wychowawczy przebiega³. Zarząd będzie wyłącznie jedną z form wykonywania pieczy⁴.

Na potrzeby niniejszego opracowania należy więc przeanalizować art. 101 i n. k.r.o., które normują uprawnienia rodziców w stosunku do wykonywania zarządu majątkiem małoletniego dziecka. Jako treść tego prawa przyjmuje się szeroką

² Por. W. Stojanowska, *Rozwód a dobro dziecka*, Warszawa 1979, s. 27.

³ J. Słyk, M. Wilczek-Karczewska, *Władza rodzicielska. Interdyscyplinarna analiza instytucji*, Warszawa 2023, s. 603.

⁴ J. Strzebinczyk, *Władza rodzicielska*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, Warszawa 2011, s. 284.

koncepcję rozumienia dysponowania składnikami majątku dziecka, w której majątek ten pojmowany jest jako całość przysługujących mu praw oraz ciężących na nim zobowiązań⁵. Zasadne jest zatem uznanie, iż zarząd majątkiem dziecka obejmuje zarówno dokonywanie czynności odnoszących się do składników tego majątku, jak i podejmowanie czynności skutkujących jego obciążeniem⁶.

Za zasadę przyjąć należy samodzielność rodziców w wykonywaniu zarządu majątkiem dziecka. Samodzielność ta doznaje ograniczeń w przypadku czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. W kontekście podjętej w niniejszym tekście problematyki powyższe ograniczenia zostaną opisane w dalszej części opracowania.

Ustawodawca w art. 101 § 1 k.r.o. nałożył na rodziców obowiązek sprawowania zarządu majątkiem dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską z należytą starannością. Rekonstrukcja wzorca należytej staranności rodziców w zakresie sprawowania zarządu majątkiem dziecka wymaga uwzględnienia specyfiki stosunków prawnorodzinnych. Staranność wymagana co do zasady oznacza staranność przeciętną, a nie najwyższą ani też charakterystyczną dla profesjonalistów⁷. Wskazuje się, iż staranność rodziców w zakresie zarządu majątkiem małoletniego obejmuje podejmowanie działań zmierzających do utrzymania tego majątku w stanie niepogorszonym. Powinna być ona realizowana w dobrej wierze, z uwzględnieniem dobra dziecka. Zaniechanie dochowania należytej staranności może zostać zakwalifikowane jako zawinione niedbalstwo rodziców, prowadzące w konsekwencji do pokrzywdzenia małoletniego, przejawiającego się m.in. w przejawach samowoli dziecka bądź uzależnieniu od wartości społecznych i patologicznych. Tym samym należy przyjąć, iż rodzice, sprawując zarząd majątkiem dziecka, obowiązani są działać w sposób rozsądny, kierując się doświadczeniem życiowym, ochroną interesów małoletniego oraz zasadami prawidłowego wychowania, edukacji i uczciwości⁸.

Niedochowanie przez rodziców należytej staranności przy sprawowaniu zarządu majątkiem dziecka rodzi określone konsekwencje prawne. Zaliczyć do nich należy zarówno możliwość interwencji sądu opiekuńczego w sferę wykonywania władzy rodzicielskiej, jak i uprawnienie małoletniego do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkody wyrządzonej działaniami bądź zaniechaniami rodziców. W sytuacji gdy zagrożone jest dobro dziecka, w tym jego interesy majątkowe, sąd opiekuńczy może powierzyć wykonywanie czynności związanych z zarządem majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi. Ponadto sąd może określić katalog czynności, które nie mogą być podejmowane przez rodziców bez

⁵ H. Ciepła, *Zarząd majątkiem dziecka*, „Rodzina i Prawo” 2012, nr 20-21, s. 34.

⁶ R. Zegadło, *Zarząd majątkiem dziecka*, „Monitor Prawniczy” 2005, nr 18, s. 16.

⁷ J. Słyk, *Wykonywanie władzy rodzicielskiej*, [w:] *Meritum. Prawo rodzinne*, Warszawa 2015, s. 627.

⁸ K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 850.

jego zezwolenia, poddać rodziców takim samym ograniczeniom, jakie dotyczą opiekuna, a także zobowiązać ich do sporządzenia i przedłożenia inwentarza majątku dziecka oraz do informowania o istotnych zmianach w jego stanie⁹.

W skład majątku małoletniego wchodzi nie tylko aktywa, lecz również pasywa. Nabycie składników majątkowych przez dziecko może nastąpić zarówno na podstawie czynności *inter vivos* (np. w drodze darowizny), jak i *mortis causa* (np. na mocy testamentu)¹⁰. W doktrynie wskazuje się, iż majątek małoletniego obejmuje w szczególności rzeczy, w tym prawo własności, środki pieniężne oraz inne prawa, takie jak prawo użytkowania wieczystego. Ponadto w jego skład mogą wchodzić roszczenia odszkodowawcze, w tym roszczenia o zadośćuczynienie bądź o naprawienie szkody wynikającej ze znacznego pogorszenia sytuacji życiowej małoletniego. Jednocześnie podkreśla się, że do majątku małoletniego nie zalicza się prawa do świadczeń alimentacyjnych¹¹. Pojawia się pytanie o dopuszczalność nabycia przez małoletniego akcji bądź udziałów w spółce oraz o granice zarządu wspomnianymi prawami majątkowymi przez jego rodziców.

Udziały i akcje jako element majątku małoletniego

Udział małoletniego w obrocie gospodarczym przestaje mieć charakter wyłącznie teoretyczny, a jego aktywność w tej sferze przybiera różnorodne formy. Korzystając z dostępnych mechanizmów prawnych, małoletni staje się uczestnikiem obrotu gospodarczego. Wskazuje się m.in. na zatrudnianie małoletnich w przedsiębiorstwach rodzinnych, a także na możliwość uczestnictwa w spółkach poprzez wniesienie wkładów i uzyskanie statusu wspólnika¹².

W pierwszej kolejności należy wskazać, że małoletni może wstąpić do spółki (nabyć udziały lub akcje) wskutek dziedziczenia. Wchodzi on do spółki na miejsce zmarłego wspólnika z mocy prawa, jako jego następca prawny pod tytułem ogólnym, bez konieczności składania dodatkowych oświadczeń o przystąpieniu do spółki¹³. Z chwilą otwarcia spadku, czyli w momencie śmierci spadkodawcy, udział w spółce przechodzi na spadkobiercę wraz ze wszystkimi konsekwencjami tego następstwa. Wtedy ustaje członkostwo spadkodawcy w spółce, a powstaje członkostwo

⁹ J. Słyk, *op. cit.*, s. 628.

¹⁰ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 739.

¹¹ J. Ignatowicz, *Zarząd majątkiem dziecka*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012, s. 910.

¹² O. Nieczepa, *Małoletni jako uczestnik obrotu gospodarczego i podatnik PIT*, „Journal of Modern Science” 2017, nr 1, s. 224.

¹³ R. Pabis, *Prawa i obowiązki wspólników*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2024, s. 688.

spadkobiercy lub spadkobierców. Spadkobierca nabywa status współnika z chwilą objęcia spadku, natomiast wobec spółki – z chwilą zawiadomienia jej o tym fakcie¹⁴.

Spadkobranie nie jest jedyną drogą prowadzącą do nabycia udziałów czy akcji przez małoletniego. W świetle obowiązujących regulacji prawa cywilnego i handlowego, małoletni, jako podmiot posiadający pełną zdolność prawną od chwili urodzenia zgodnie z art. 8 Kodeksu cywilnego¹⁵, może nabywać udziały lub akcje w spółkach handlowych na różnorodne sposoby, przy czym ze względu na brak lub ograniczoną zdolność do czynności prawnych, wynikającą z art. 11-22 k.c., wszelkie takie czynności wymagają co do zasady działania przedstawiciela ustawowego (rodziców posiadających władzę rodzicielską) z ewentualnym zezwoleniem sądu opiekuńczego w przypadkach przekraczających zwykły zarząd majątkiem dziecka na podstawie art. 101 § 3 k.r.o.

Jednym z podstawowych mechanizmów nabycia jest instytucja darowizny, uregulowana w art. 888 k.c., gdzie przedstawiciel ustawowy przyjmuje w imieniu małoletniego udziały lub akcje jako przedmiot darowizny, o ile wartość ta nie wykracza poza granice zwykłego zarządu¹⁶, w przeciwnym razie niezbędne jest uzyskanie zgody sądu opiekuńczego¹⁷, co pozwala na efektywne przeniesienie praw korporacyjnych bez obciążenia majątku dziecka, przy zachowaniu wymogów formy pisemnej lub notarialnej w zależności od charakteru spółki, na przykład w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością zgodnie z art. 180 Kodeksu spółek handlowych¹⁸.

Analogicznie, nabycie może nastąpić na drodze umowy sprzedaży lub innej czynności odpłatnej, opartej na art. 535 k.c., gdzie przedstawiciel ustawowy działa w imieniu małoletniego, pokrywając cenę z majątku dziecka lub własnego, lecz z reguły czynność ta, jako przekraczająca zwykły zarząd, obliguje do uprzedniego uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego¹⁹, co jest szczególnie istotne w kontekście obrotu akcjami na rynku regulowanym, zapewniając ochronę interesów małoletniego przed niekorzystnymi transakcjami.

Szczególnym przypadkiem jest nabycie poprzez zawarcie umowy spółki lub objęcie udziałów w ramach podwyższenia kapitału zakładowego, co w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością umożliwia art. 157 i art. 257 k.s.h., gdzie rodzice, jako przedstawiciele ustawowi, mogą działać bez zezwolenia sądu opiekuńczego, pod warunkiem, że nie wiąże się to z obciążeniem majątku małoletniego, na przykład

¹⁴ P. Zdanikowski, *Ograniczenie lub wyłączenie wstąpienia spadkobiercy współnika a zapis windykacyjny udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2016, nr 3, s. 25.

¹⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071, dalej: k.c.

¹⁶ M. Pazdan, *Istota (natura prawna) przedstawicielstwa*, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego*, t. 2, red. A. Olejniczak, Z. Radwański, Warszawa 2019, s. 594.

¹⁷ Postanowienie SN z 17.10.2000 r., I CKN 319/00, Legalis nr 54692.

¹⁸ Ustawa z 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18, dalej: k.s.h.

¹⁹ Postanowienie SN z 15.12.1999 r., I CKN 299/98, OSP 2000, nr 12, poz. 186.

poprzez wniesienie wkładu z ich własnych środków. Wreszcie, wśród rzadszych, acz dopuszczalnych form nabycia, wyróżnić należy konwersję wierzytelności na udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 257 k.s.h. lub emisję nowych akcji w spółce akcyjnej zgodnie z art. 431 k.s.h., gdzie przedstawiciel ustawowy, z ewentualną zgodą sądu, dokonuje konwersji lub objęcia, co pozwala na integrację małoletniego w strukturę kapitałową bez bezpośredniego angażowania jego środków, przy czym w przypadku małoletnich powyżej trzynastego roku życia, mających ograniczoną zdolność do czynności prawnych na mocy art. 15 k.c., możliwe jest samodzielne dokonywanie drobnych czynności, takich jak przyjęcie niewielkiej darowizny, lecz dla transakcji o większym znaczeniu nadal wymagana jest ratyfikacja przedstawiciela; w praktyce wszelkie nabycia podlegają rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym lub systemie depozytowym, z wykonywaniem praw korporacyjnych przez przedstawiciela, co ogranicza samodzielność małoletniego do czasu osiągnięcia pełnoletności.

Kodeks spółek handlowych nie przewiduje wymogu pełnoletności dla wspólnika będącego osobą fizyczną. Należy zatem przyjąć, iż dziecko, niezależnie od wieku, może uzyskać status wspólnika – zarówno w spółkach prawa handlowego, jak i w spółce cywilnej. Wejście małoletniego do spółki może nastąpić na różne sposoby, m.in. wskutek dziedziczenia, nabycia udziałów w drodze darowizny czy też na podstawie umowy sprzedaży. Należy jednak podkreślić, że z uwagi na brak pełnej zdolności do czynności prawnych wykonywanie praw i obowiązków wynikających z uczestnictwa w spółce przez małoletniego podlega określonym ograniczeniom.

W odniesieniu do spółek kapitałowych pełnej zdolności do czynności prawnych wymaga się wyłącznie od członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatorów. Zgodnie z art. 243 k.s.h. wspólnicy mogą uczestniczyć w zgromadzeniu wspólników oraz wykonywać prawo głosu za pośrednictwem pełnomocników. Małoletni, do czasu uzyskania pełnoletności, realizuje wszelkie prawa związane z posiadanymi udziałami za pośrednictwem swojego przedstawiciela ustawowego²⁰. Z posiadaniem udziałów w spółce przez osobę małoletnią wiąże się prawo do dywidendy na zasadach ogólnych oraz do rozporządzania czystym zyskiem. Zgodnie z art. 21 k.c. osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych przyczyn postanowi inaczej.

Zgodnie z art. 183 § 1 k.s.h. umowa spółki może ograniczyć lub wykluczyć wstąpienie spadkobierców w miejsce zmarłego wspólnika. Jeżeli w umowie spółki brak jest takiego postanowienia, spadkobiercy nabywają prawo do uzyskania statusu udziałowca w spółce. Ograniczenie lub wyłączenie ich wstąpienia do spółki,

²⁰ E. Zielińska, *Zgromadzenie wspólników*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. P. Pionier, J. Strzębka, Warszawa 2024, s. 581.

aby było skuteczne, musi znajdować się w umowie obowiązującej w chwili śmierci spadkodawcy²¹. Małoletni może nabyć w drodze dziedziczenia udziały, o ile umowa spółki nie wyłącza dziedziczenia udziałów ani nie wprowadza ograniczeń wobec małoletnich. Jeżeli jednak zmarły wspólnik pełnił funkcję w organach spółki, takich jak zarząd czy rada nadzorcza, dziecko nie może zostać powołane na te stanowiska, ponieważ wymagają one pełnej zdolności do czynności prawnych. Zgodnie z art. 922 k.c., w drodze dziedziczenia przechodzą na spadkobierców wyłącznie prawa i obowiązki majątkowe zmarłego, natomiast prawa członkostwa w organach – jako prawa o charakterze osobistym – nie podlegają dziedziczeniu²².

Trudności pojawiają się wówczas, gdy zmarły wspólnik był jedynym członkiem zarządu spółki. W takiej sytuacji śmierć tego wspólnika powoduje brak organu uprawnionego do zwołania zgromadzenia wspólników, co uniemożliwia również jego odbycie w trybie art. 240 k.s.h. – z uwagi na brak wspólnego przedstawiciela do wykonywania praw udziałowych objętych współwłasnością spadkobierców. Dziedziczenie udziałów przez małoletnich dodatkowo potęguje ryzyko powstania trudności organizacyjnych w funkcjonowaniu spółki. Aby zapobiec czasowemu paraliżowi decyzyjnemu, spadkodawca może w testamencie wyłączyć małoletnich spadkobierców od dziedziczenia udziałów w spółce. Ponadto wspólnicy, dbając o stabilność spółki, mogą powołać do zarządu co najmniej dwóch członków, tak aby w przypadku śmierci jednego z nich drugi mógł samodzielnie reprezentować spółkę i zwołać zgromadzenie wspólników²³.

Granice zarządu majątkiem dziecka przez jego rodziców

Stosownie do art. 101 § 2 k.r.o., zarząd sprawowany przez rodziców nie obejmuje zarobku dziecka ani przedmiotów oddanych mu do swobodnego użytku. Regulacja ta koresponduje z treścią art. 21 k.c. Zgodnie z tym przepisem osoba mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych jest uprawniona do samodzielnego dysponowania swoim zarobkiem, bez konieczności uzyskiwania zgody przedstawiciela ustawowego. Uprawnienie to może jednak zostać uchylone przez sąd opiekuńczy.

Odnosnie do interpretacji pojęcia zarobku w doktrynie pojawia się wiele propozycji. Niektórzy wskazują, że w ramach dochodów zaliczanych do zarobku małoletniego powinno wymieniać się nie tylko wynagrodzenie uzyskiwane ze stosunku pracy, lecz również różnego rodzaju przysporzenia osiągnięte przez dziecko,

²¹ Uchwała SN z 17.05.2007 r., III CZP 45/07, Legalis nr 82596.

²² M. Rygoń, *Skutki śmierci wspólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością według kodeksu spółek handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 3, s. 24.

²³ A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2014, s. 358.

przykładowo w związku z wykonywaniem prac sezonowych bądź dorywczych²⁴. Inni zaś postulują, aby do pojęcia zarobku nie włączać dochodów małoletniego ze stypendiów, nagród w konkursach czy zawodach sportowych²⁵. Mnogość opinii nie pozwala na ich rzetelne przytoczenie w niniejszym opracowaniu, w związku z tym powyższa kwestia zostanie w tym miejscu jedynie zaznaczona. Wydaje się, że na potrzeby dobranej tematyki nie pojawia się konieczność dogłębnego omawiania różnic interpretacyjnych pojęć użytych przez ustawodawcę w art. 102 § 2 k.r.o.

Zarząd rodzicielski nie obejmuje również przedmiotów oddanych dziecku do swobodnego użytku, przy czym w odniesieniu do czynności prawnych dotyczących tych przedmiotów dziecko uzyskuje pełną zdolność do czynności prawnych. Z treści art. 22 k.c. wynika, iż oddanie przedmiotów do swobodnego użytku może dotyczyć małoletnich, którzy ukończyli 13. rok życia i nie zostali całkowicie ubezwłasnowolnieni, a więc osób legitymujących się ograniczoną zdolnością do czynności prawnych. Odmienne niż w przypadku zwykłego użytku, sprowadzającego się wyłącznie do korzystania z rzeczy, przekazanie jej do swobodnego użytku obejmuje nie tylko możliwość jej używania, lecz także uprawnienie do swobodnego dysponowania nią²⁶.

W konsekwencji zakres obowiązków rodziców ulega istotnemu ograniczeniu i sprowadza się jedynie do współdziałania, z wyłączeniem kompetencji nadzorczych w odniesieniu do tych składników majątku dziecka, których zarząd powierzony został kuratorowi bądź zarządcy²⁷. Natomiast w przypadku przedmiotów oddanych małoletniemu do swobodnego użytku oraz w odniesieniu do jego zarobków, piecza rodzicielska ogranicza się zasadniczo do kontroli sposobu ich wykorzystania oraz ewentualnego zawiadomienia sądu opiekuńczego o konieczności podjęcia stosownej interwencji w razie stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie²⁸. Istota oddania przedmiotów do swobodnego użytku sprowadza się do rezygnacji przedstawiciela ustawowego z wykonywania wobec nich czynności prawnych²⁹.

Zarówno z art. 101 § 2 k.r.o., jak i z art. 22 k.c. nie wynika *expressis verbis* możliwość pozbawienia dziecka przez przedstawiciela ustawowego prawa swobodnego

²⁴ T. Sokołowski, *Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2012, s. 109.

²⁵ K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003, s. 152.

²⁶ J. Gajda, *Zarząd majątkiem dziecka*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piętrzykowski, Warszawa 2018, s. 824.

²⁷ J. Strzebinczyk, *Pieczą nad majątkiem dziecka*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2011, s. 285.

²⁸ L. Kociucki, *Opieka nad małoletnim*, Warszawa 1993, s. 163.

²⁹ P. Księżak, *Przedmioty swobodnego użytku*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna. Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Prawo o notariacie*, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 164.

użytku oraz ponownego objęcia przez niego zarządu tymi przedmiotami. W praktyce mogą jednak wystąpić sytuacje, w których sposób korzystania przez dziecko z oddanych mu rzeczy jest niewłaściwy i zagraża jego dobru, np. poprzez stwarzanie zagrożenia dla zdrowia dziecka bądź ryzyko dokonania niekorzystnych rozporządzeń. W doktrynie podnosi się, iż oddanie przedmiotów do swobodnego użytku ma charakter definitywny. Niemniej przyjmuje się, że rodzice mogliby pozbawić dziecko posiadania określonych składników majątkowych, jeżeli uzasadniałyby to względy wychowawcze³⁰.

Ponadto, zgodnie z art. 102 k.r.o., zarząd sprawowany przez rodziców może zostać wyłączony wolą darczyńcy bądź spadkodawcy, wyrażoną odpowiednio w umowie darowizny albo w testamentie, w zakresie przedmiotów majątkowych nabytych przez dziecko w ten sposób.

Należy podkreślić, iż wskazane unormowanie znajduje zastosowanie wyłącznie do majątku małoletniego mającego ograniczoną zdolność do czynności prawnych. W przypadku dziecka, które nie ukończyło 13. roku życia, zarząd jego majątkiem sprawowany jest przez rodziców w pełnym zakresie, bez przewidzianych w tym zakresie wyłączeń³¹.

Wydaje się, że kluczowym czynnikiem wyznaczającym granice zarządu majątkiem dziecka przez jego rodziców jest unormowanie zawarte w art. 101 § 3 k.r.o. Sprawowanie przez rodziców zarządu majątkiem dziecka w pewnym zakresie podlega kontroli, której instrumentem jest obowiązek uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego bądź sądu spadku na dokonanie czynności przekraczających zwykły zarząd. Wydaje się niezbędne dokonanie rozróżnienia pomiędzy czynnościami zwykłego zarządu a czynnościami przekraczającymi jego zakres.

Podjęwane są próby zdefiniowania czynności mieszczących się w granicach zwykłego zarządu, aby wszelkie pozostałe czynności, nieobjęte tą definicją, kwalifikować jako czynności przekraczające granice zwykłego zarządu. Czynności zwykłego zarządu określa się najczęściej jako podejmowanie przez rodziców bieżących działań związanych z normalnym korzystaniem z przedmiotów wchodzących w skład majątku małoletniego oraz ich utrzymywaniem w stanie nieporozumianym³². Ocena doniosłości danej czynności powinna następować według kryteriów obiektywnych, z uwzględnieniem jej ciężaru gatunkowego, wartości przedmiotu, skutków w sferze majątku małoletniego, a także szeroko rozumianego dobra dziecka oraz ochrony jego interesów życiowych³³. Pomocniczo zastosowanie

³⁰ T. Sokołowski, *Zdolność...*, s. 114.

³¹ J. Gajda, *op. cit.*, s. 825.

³² H. Ciepła, *op. cit.*, s. 38; T. Sokołowski, *Władza rodzicielska*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, Warszawa 2013, s. 704.

³³ Wyrok SN z 16.11.1982 r., I CR 234/82, LEX nr 8486.

znajdują również kryteria subiektywne, obejmujące w szczególności ocenę sytuacji majątkowej „posiadacza” majątku, relację wartości i charakteru danej czynności do wartości i charakteru podstawowych składników tego majątku, a także okoliczność odpłatnego bądź nieodpłatnego nabycia określonego przedmiotu³⁴.

Sformułowanie przez ustawodawcę w art. 101 § 3 k.r.o. pojęć o charakterze nieostrym przesądza o braku możliwości przytoczenia ich precyzyjnej definicji, a tym bardziej zamkniętego katalogu czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Specyfika regulacji odwołujących się do klauzul generalnych polega bowiem na przyznaniu sądowi szerokiego zakresu swobody przy rozstrzyganiu spraw. Nie jest zatem możliwe skonstruowanie zamkniętego zestawu okoliczności, które sąd uwzględni przy podejmowaniu rozstrzygnięcia. Pomimo tych ograniczeń zasadne pozostaje wskazanie kryteriów, jakie powinny być brane pod uwagę przy kwalifikacji działań rodziców sprawujących władzę rodzicielską. Ponieważ art. 101 § 3 k.r.o. nie zawiera ich wprost, należy je rekonstruować nie tylko na podstawie językowego znaczenia zwrotu „zwykły zarząd”, lecz także z uwzględnieniem miejsca tego przepisu w systematyce aktu prawnego oraz funkcji, jakie spełnia zarówno on sam, jak i cała regulacja dotycząca władzy rodzicielskiej.

Granice umocowania rodziców do podejmowania działań w ramach zwykłego zarządu powinny być uzależnione od charakteru dokonywanych czynności, który determinowany jest przez konkretne okoliczności faktyczne. W orzecznictwie podkreśla się, iż kryteriami pozwalającymi na zakwalifikowanie czynności jako przekraczającej zakres zwykłego zarządu są jej ciężar gatunkowy, skutki dla majątku małoletniego, wartość przedmiotu tej czynności, a także szeroko rozumiane dobro dziecka i ochrona jego interesów życiowych³⁵.

Do przypadków czynności niewątpliwie przekraczających zakres zwykłego zarządu należy zaliczyć obciążenie hipoteką nieruchomości będącej własnością dziecka³⁶. Za czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka uznaje się również wytoczenie powództwa o stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego jako działanie procesowe, które potencjalnie może istotnie wpłynąć na sytuację majątkową dziecka. Nawet w przypadku uwzględnienia powództwa mogą bowiem powstać istotne skutki majątkowe w postaci roszczenia banku o zwrot wypłaconego kapitału³⁷. W doktrynie i orzecznictwie za czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu uznaje się – co do zasady – wszelkie działania dotyczące nieruchomości, przy czym odpłatne nabycie nieruchomości

³⁴ T. Sokołowski, *Władza...*, s. 704.

³⁵ Wyrok SN z 16.11.1982 r., I CR 234/82, LEX nr 8486.

³⁶ Postanowienie SN z 12.12.1997 r., III CKU 92/97, Legalis nr 357856.

³⁷ Wyrok SN z 18.05.2022 r., II CSKP 993/22, OSNC 2023 nr 3, poz. 23, s. 12.

kwalifikowane jest jako czynność prawna zawsze wykraczająca poza granice zwykłego zarządu³⁸.

Można zauważyć, że niezależnie od deklarowanych w uzasadnieniach orzeczeń kryteriów obiektywnych, kluczowym czynnikiem pozwalającym na wyodrębnienie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka często jest ocena dokonanej czynności przez pryzmat korzyści dla dziecka lub potencjalnego naruszenia jego interesów majątkowych. Z punktu widzenia zasad prawa rodzinnego dokonywanie takiej oceny mogłoby wydawać się uzasadnione. Przykładowo może to dotyczyć zakupu nieruchomości za środki dziecka, która z czasem znacznie zyskuje na wartości, lub dokonania ryzykownej inwestycji w papiery wartościowe, która okazuje się korzystna³⁹. Obecnie obowiązujący art. 101 § 3 k.r.o. wymaga jednak stosowania zobiektywizowanych kryteriów oceny czynności podejmowanych przez rodziców, przy jednoczesnym uwzględnieniu konkretnej sytuacji majątkowej dziecka.

Warto w tym miejscu podnieść wątek uprawnień rodziców do wykonywania zarządu majątkiem dziecka, gdy elementem tegoż majątku są akcje czy udziały w spółce prawa handlowego. W przypadku wstąpienia do spółki przez małoletniego przysługujące mu prawa i obowiązki wynikające z nabytych udziałów czy akcji będą wykonywać jego przedstawiciele ustawowi (rodzice posiadający władzę rodzicielską). Nie pozostaną jednak one bez jakiegokolwiek kontroli ze strony państwa. Sąd opiekuńczy powinien oceniać wykonywanie praw udziałowych przez rodziców dziecka na płaszczyźnie legalności, a także celowości z gospodarczego punktu widzenia dobra dziecka⁴⁰. Jak zostało już wspomniane, przedstawiciel ustawowy może samodzielnie wykonywać prawa udziałowe małoletniego wyłącznie w granicach czynności mieszczących się w zakresie zwykłego zarządu. Zezwolenie sądu opiekuńczego na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zwykły zarząd musi być uzyskane przed jej dokonaniem. Oznacza to, że przedstawiciel ustawowy dziecka, który zamierza złożyć oświadczenie woli w ramach realizacji prawa udziałowego lub podjąć inną czynność w tym zakresie, powinien w pierwszej kolejności ocenić, czy jej ciężar gatunkowy nie wiąże się z ryzykiem naruszenia interesów majątkowych małoletniego. Czynność prawna dotycząca majątku małoletniego, podjęta przez przedstawiciela ustawowego bez wymaganego uprzednio zezwolenia sądu opiekuńczego, jest nieważna⁴¹. Natomiast należy podkreślić, że dokładne przewidywanie skutków określonego sposobu głosowania lub dokonania innych czynności związanych z wykonywaniem praw udziałowych często okazuje się niemożliwe

³⁸ P. Biernacki, *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, „Rejent” 2019, nr 9, s. 64.

³⁹ H. Ciepła, *op. cit.*, s. 38.

⁴⁰ Wyrok SA w Łodzi z 28.02.2014 r., I ACa 1165/13, LEX nr 1454544.

⁴¹ Wyrok SN z 24.06.1961 r., I CO 16/61, OSNC 1963, nr 9, poz. 187.

w momencie ich podejmowania. Nawet skierowanie sprawy do sądu opiekuńczego nie usuwa tej trudności, ponieważ również sąd nie zawsze dysponuje narzędziami pozwalającymi na pełne rozeznanie interesu dziecka w kontekście planowanego działania. Wpływ takich czynności na majątek małoletniego ujawnia się zazwyczaj dopiero w przyszłości i zależy od wielu trudnych do przewidzenia czynników.

Czynnościami przekraczającymi zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka w odniesieniu do udziałów są m.in. ich zbycie, podejmowanie uchwał w sprawie podziału zysku spółki oraz wszelkie działania mogące oddziaływać na sytuację majątkową małoletniego, zwłaszcza w sferze zobowiązań i obciążeń⁴². Natomiast udział rodzica, któremu przysługuje władza rodzicielska, w głosowaniu nad uchwałami zgromadzenia wspólników nie stanowi – niezależnie od treści uchwały – czynności zarządu w rozumieniu art. 101 § 1 k.r.o. W rezultacie samo podjęcie uchwały nie podlega kwalifikacji jako czynność mieszcząca się w granicach zwykłego zarządu ani jako czynność je przekraczająca. Sąd uzasadnił to stanowisko, wskazując, że uchwała zgromadzenia wspólników jest czynnością spółki, a nie jej wspólników, natomiast głosowanie stanowi jedynie element współkształtujący wolę spółki, prowadzący do powstania uchwały jako jej aktu⁴³.

Nie można ograniczać czynności objętych zakresem art. 101 k.r.o. wyłącznie do czynności faktycznych, prawnych czy procesowych, gdyż takie podejście prowadziło do nadmiernego zawężenia ochrony, sprzecznego z intencją ustawodawcy. Należy podkreślić, że działania podejmowane w ramach wykonywania praw udziałowych wspólnika spółki wywierają wpływ – zarówno bezpośredni, jak i pośredni – na sytuację prawną wspólnika. Brak jest więc podstaw do wyłączenia ich spod reżimu art. 101 k.r.o. Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziło bowiem do wniosku, że istnieje szeroka kategoria oświadczeń woli przedstawiciela ustawowego dziecka, składanych w związku z uczestnictwem w spółkach prawa handlowego, które – mimo istotnego oddziaływania na majątek dziecka – nie podlegałyby kontroli sądu⁴⁴.

W ramach wykonywania przez rodziców zarządu majątkiem dziecka, art. 101 § 2 k.r.o. wprowadza istotne wyjątki, obejmujące zarówno zarobek małoletniego, jak i przedmioty przekazane mu do swobodnego użytku. Rozwiązanie to eksponuje autonomię małoletniego w zakresie codziennych decyzji, równocześnie chroniąc go przed nadmierną ingerencją ze strony rodziców, co znajduje uzasadnienie w celach wychowawczych i rozwojowych. W odniesieniu do udziałów

⁴² P. Czemieli, K. Siemion, *Zasady dziedziczenia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością przez małoletniego spadkobiercę*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, nr 3, s. 82-83.

⁴³ Wyrok SN z 14.02.2019 r., IV CSK 100/18, Legalis nr 1874801.

⁴⁴ G. Suliński, *Zarząd udziałami dziecka w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2022, nr 3, s. 169.

lub akcji w spółkach handlowych, które wchodzą w skład majątku małoletniego, realizacja zarządu rodzicielskiego wiąże się z dodatkowymi komplikacjami wynikającymi z konieczności harmonizacji przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z regulacjami k.s.h. Małoletni, nabywając udziały w drodze dziedziczenia, wstępuje do spółki z mocy prawa, przy czym rodzice wykonują prawa udziałowe w granicach zwykłego zarządu. Czynności wykraczające poza ten zakres, takie jak zbycie udziałów czy podejmowanie uchwał o podziale zysku, wymagają uprzedniej autoryzacji sądowej. Samo głosowanie na zgromadzeniu wspólników nie stanowi czynności zarządu, jednakże w charakterze elementu kształtującego wolę spółki może istotnie oddziaływać na interes majątkowy dziecka, uzasadniając interwencję sądową. Niepewność co do skutków prawnych podejmowanych działań podkreśla potrzebę prewencyjnej kontroli, minimalizującej ryzyko paraliżu spółki lub naruszenia majątku małoletniego.

Wskazać należy na konieczność zrównoważonego wyznaczania granic zarządu rodzicielskiego, gdzie autonomia rodziców ustępuje miejsca ochronie dobra dziecka poprzez mechanizmy nadzoru sądowego. Regulacje k.r.o. pozostają w funkcjonalnym związku z przepisami prawa handlowego, ograniczając ryzyko nadużyć, jednak ich oparta na klauzulach generalnych elastyczność generuje niekiedy niepewność w orzecznictwie. Z perspektywy praktyki prawnej pożądane byłoby wprowadzenie w k.r.o. bardziej precyzyjnych kryteriów kwalifikacji czynności przekraczających zwykły zarząd, np. poprzez ustawowy katalog przykładowych działań dotyczących udziałów w spółkach, co usprawniłoby stosowanie prawa i ograniczyło dyskrecjonalność sądów. Równoległe zasadne byłoby rozważenie organizacji szkoleń dla rodziców w zakresie zarządzania złożonymi aktywami dziecka, realizowanych we współpracy z instytucjami opiekuńczymi, w celu wzmocnienia świadomości prawnej i przeciwdziałania konfliktom interesów.

Podsumowanie

Podsumowując refleksje nad instytucją władzy rodzicielskiej w kontekście zarządu majątkiem dziecka, w szczególności składnikami o charakterze korporacyjnym, należy podkreślić jej fiducyjny wymiar, gdzie rodzice występują jako przedstawiciele ustawowi dziecka zobowiązani do działania w najlepszym interesie beneficjenta. W dobie globalizacji kapitału i złożonych struktur własnościowych, takich jak udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, ewolucja koncepcji autonomii rodzinnej kontrastuje z rozszerzającą się kognicją sądu opiekuńczego. Adekwatność klauzul generalnych k.r.o. do tych realiów budzi wątpliwości, prowokując potrzebę modyfikacji celowości zarządu majątkiem dziecka, z uwzględnieniem nie tylko kryteriów ekonomicznych, lecz także etycznych aspektów.

W celu wzmocnienia ochrony interesów małoletniego proponuje się nowelizację art. 101-105 k.r.o., wprowadzającą ustawowy katalog przykładowych czynności przekraczających zwykły zarząd w odniesieniu do aktywów korporacyjnych, np. zbycie udziałów powyżej określonego progu wartościowego lub głosowanie nad uchwałami implikującymi długoterminowe zobowiązania spółki. Ponadto celowe byłoby ustanowienie obligatoryjnego mechanizmu konsultacji z ekspertami prawa handlowego w postępowaniach przed sądem opiekuńczym, co usprawniłoby ocenę ryzyka transgranicznego i zapobiegło paraliżowi decyzyjnemu w spółkach. Równoległe, w ramach prewencyjnej polityki prawnej, zasadne jest wdrożenie programów edukacyjnych dla rodziców, realizowanych we współpracy z instytucjami opiekuńczymi, skupiających się na zarządzaniu złożonymi aktywami, co mogłoby minimalizować konflikty interesów i wzmacniać świadomość ciążących na rodzicach (opiekunach prawnych) obowiązków.

Rola sądu opiekuńczego, jako organu nadzorczego, powinna ewoluować ku modelowi hybrydowemu, łączącemu prewencyjną kontrolę z mechanizmami mediacyjnymi, co pozwoliłoby na bardziej elastyczne równoważenie autonomii rodzicielskiej z ochroną dziecka. Granice ingerencji rodziców winny być determinowane nie tylko obiektywnymi kryteriami ekonomicznymi, lecz także szerszym kontekstem etycznym, co wymaga interdyscyplinarnego podejścia integrującego elementy prawa handlowego oraz rodzinnego.

Literatura

- Biernacki P., *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, „Rejent” 2019, nr 9.
- Ciepla H., *Zarząd majątkiem dziecka*, „Rodzina i Prawo” 2012, nr 20-21.
- Czemiel P., Siemion K., *Zasady dziedziczenia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością przez małoletniego spadkobiercę*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, nr 3.
- Gajda J., *Zarząd majątkiem dziecka*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2018.
- Gromek K., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Ignatowicz J., *Zarząd majątkiem dziecka*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.
- Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Kidyba A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2014.
- Kociucki L., *Opieka nad małoletnim*, Warszawa 1993.
- Księżak P., *Przedmioty swobodnego użytku*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna. Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Prawo o notariacie*, red. K. Osajda, Warszawa 2017.
- Nieczepa O., *Małoletni jako uczestnik obrotu gospodarczego i podatnik PIT*, „Journal of Modern Science” 2017, nr 1.
- Pabis R., *Prawa i obowiązki współników*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Pazdan M., *Istota (natura prawna) przedstawicielstwa*, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego*, t. 2, red. A. Olejniczak, Z. Radwański, Warszawa 2019.
- Piasecki K., *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003.
- Rygoł M., *Skutki śmierci współnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością według kodeksu spółek handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 3.

- Słyk J., *Wykonywanie władzy rodzicielskiej*, [w:] *Meritum. Prawo rodzinne*, Warszawa 2015.
- Słyk J., Wilczek-Karczevska M., *Władza rodzicielska. Interdyscyplinarna analiza instytucji*, Warszawa 2023.
- Sokołowski T., *Władza rodzicielska*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, Warszawa 2013.
- Sokołowski T., *Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2012.
- Stojanowska W., *Rozwód a dobro dziecka*, Warszawa 1979.
- Strzebinczyk J., *Pieczą nad majątkiem dziecka*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2011.
- Strzebinczyk J., *Władza rodzicielska*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2011.
- Suliński G., *Zarząd udziałami dziecka w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2022, nr 3.
- Zdanikowski P., *Ograniczenie lub wyłączenie wstąpienia spadkobiercy współnika a zapis windykacyjny udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2016, nr 3.
- Zegadło R., *Zarząd majątkiem dziecka*, „Monitor Prawniczy” 2005, nr 18.
- Zielińska E., *Zgromadzenie wspólników*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. P. Piniór, J. Strzębka, Warszawa 2024.